

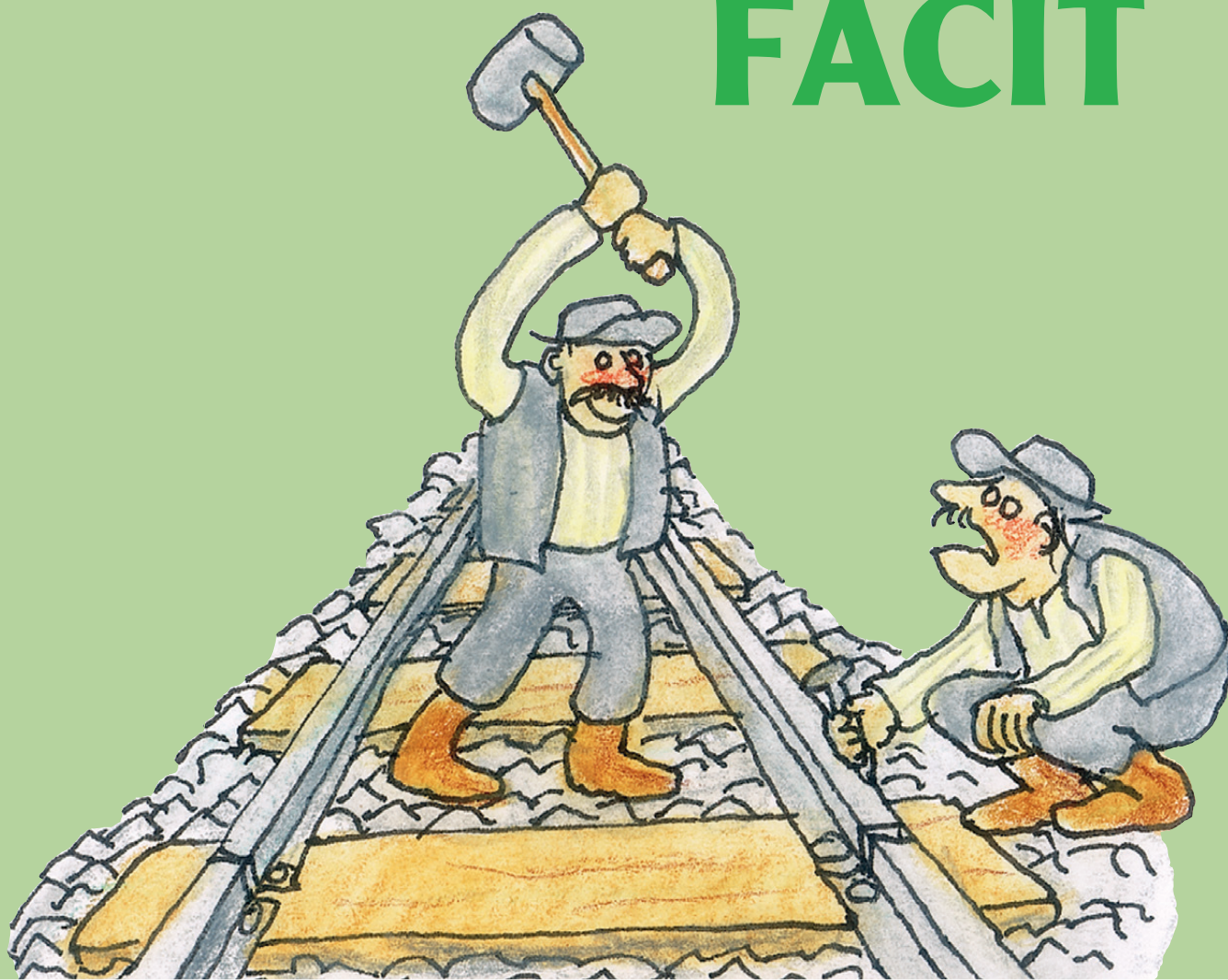
KOLL PÅ

Historia

6

AKTIVITETSBOKEN

FACIT

1. En spännande tid 1700-talet

Nya vindar blåser

(s. 4)

1. Frihetstiden – Rådet och riksdagen styrde landet i stället för en enväldig kung.
Gustavianska tiden – Perioden har fått sitt namn efter kungarna som hette Gustav.
2. Envælde innebär att ett en person (t.ex. en kung) bestämmer allt.
3. Riksdagen ville satsa jordbruken, tillverkningen och ekonomin för att utveckla landet.
4. Frihetstid: hattar och mössor, tryckfrihet, namnstämpel, Carl von Linné, Ulrika Eleonora
Gustaviansk tid: kungamord, teater, envælde, Gustav III

I Norden och runt Östersjön

(s. 5–6)

1. *Förslag:* Efter stormaktstidens slut förlorade Sverige områden på andra sidan Östersjön (Livland, Estland, Ingermanland, Kexholm Bremen-Verden och delar av Pommern).
2. *Förslag:* Finland tillhörde Sverige och därför fanns ryssarna nära den svenska gränsen.
Ryssland hade blivit mäktigare och erövrat stora landområden.
3. Handeln minskade eftersom svenskarna blev tvungna att betala tull i Öresund. Det var bättre att handelsfartygen la till i Göteborgs hamn.
4. *Flera svar är möjliga.*

Nya tankar och uppfinningar

(s. 7)

1. a) Forskarna gjorde experiment och observationer.
b) Vetenskap och förnuft skulle göra samhället bättre. Människorna skulle tänka självständigt.
2. a) Upplysningstiden – man såg på världen på ett nytt sätt utifrån förnuftiga tankar.
b) Revolution – en stor och snabb förändring.
c) Vetenskapsakademi – ”klubbar” där vetenskapsmännen träffades och diskuterade.

3. a) USA
b) Frankrike
c) Frankrike
d) Frankrike
e) Storbritannien
4. *Förslag:* Storbritannien hade tillgång till olika råvaror både i landet och i sina kolonier. I landet fanns också gott om arbetskraft och handelsmän som ville satsa på olika fabriker.
5. a) *Förslag:* Utvecklingen gick snabbt framåt.
b) *Förslag:* Miljöförstöringarna ökade, många människor fick slita i de nya fabrikerna.

Upplysningstid i Sverige

(s. 8)

1. a) *Förslag:* Det finns flera föremål på bilden som en vetenskapsman använder, till exempel en jordglob.
b) *Förslag:* Hjortberg var vetenskapsman och veterinär. Kanske var han intresserad av märkliga djur.
c) *Flera svar är möjliga.*
2. *Förslag:* På målningen kan vi se hur människorna var klädda och vilka föremål som fanns i en vetenskapsmans hem.
3. *Flera svar är möjliga.*
4. *Flera svar är möjliga.*

Carl von Linné

(s. 9–10)

1. Alla växter fick vetenskapliga släktnamn och artnamn på latin. Latin var ett gemensamt språk för forskare.
2. Linnés lärjungar reste runt i världen och samlade in information om växter och djur. De hjälpte Linné med hans forskning.
3. a) Linné vill odla te i Sverige i stället för att behöva importera det.
b) Linné ville undersöka om det skulle fungera att odla te i Sverige.
c) *Förslag:* Orden stavas annorlunda, t.ex. låtom (låt), watn (vatten), äro (är), woro (vore)
4. *Flera svar är möjliga.*

Hur kan vi veta något?

(s. 11)

1. a, d, e, h, i
2. a) *Flera svar är möjliga.*
b) *Flera svar är möjliga.*

2. Frihetstiden

Mindre kungamakt

(s. 12)

1. Många bönder var läskunniga och de som satt i riksdagen kunde samarbeta med kungen, adeln och prästerna.
2. Det blev vanligt med yrken som inte hörde till något av stånden, till exempel läkare eller jurist.
3. KUNGEN: mindre makt
RIKSRÅDEN: hjälpte kungen (stor makt)
RIKSDAGEN: stor makt
4. På 1700-talet bestod riksrådet och riksdagen bara av män.

Hattar och mössor

(s. 13)

1. Mössorna ville ha fred medan hattarna ville kriga mot Ryssland för att få tillbaka Estland.
2. Ryssarna ville att Sverige skulle ha en kung som tyckte om Ryssland. Det skulle gynna Ryssland.
3. Män från dalarna (dalkarlar) protesterade mot kriget mot Ryssland som lett till hungersnöd. De protesterade även mot höga skatter.
4. Stämpeln har blivit en symbol för att kungen inte hade någon riktig makt. Viktiga beslut stämplades med kungens namn utan att han var med.
5. *Förslag:* I dag är mutor förbjudet därför att man inte ska kunna påverka personer med hjälp av pengar eller gåvor.

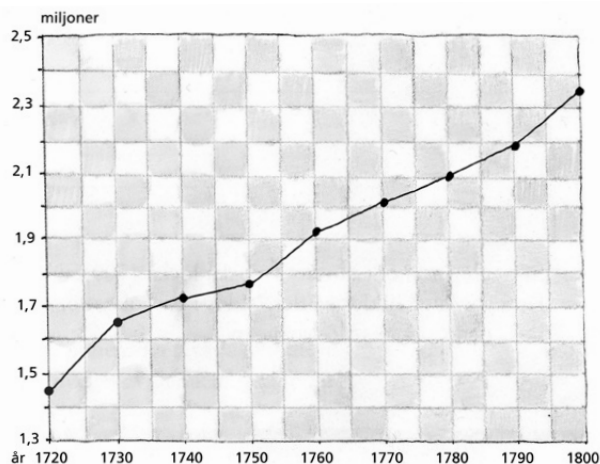
Strängare och friare

(s. 14)

1. Konventikelplakatet innebar att det blev förbjudet att ordna kristna möten utanför kyrkan.
2. Pietisterna följde inte kyrkans regler. Prästerna ogillade att de ordnade möten utanför kyrkan.
3. Censor
4. a) Den strukna texten handlar om att texter om Gud ska få tryckas.
b) Man fick inte skriva vad som helst om Gud.
5. Offentlighetsprincipen innebär att alla ska kunna ta del av texter från myndigheter.

Fler människor och större skillnader (s. 15)

1. a)

b) *Förslag:* Befolkningen ökade snabbt under en kort period. På 80 år ökade befolkningen med 900 000.

2. a) *Förslag:* Eleverna lärde sig alfabetet och romerska siffror. De läste bibeln och lagboken. De skrev med bläck. Det fanns en jordglob i klassrummet. Läraren hade en pekpinne. Eleverna hade matematik- och musikundervisning.

b) De rika barnen hade privatlärare.

En by på 1700-talet

(s. 16–17)

1. a) Familjen sålde smör och tyg (vävar).
b) Det kom köpmän till gården och köpte varorna av familjen.
c) Pigorna blev skadade av blixten vid ett åskväder.
d) Bönderna skördade hö, lin och havre, de lagade en bro och tjärade kyrktaket.
2. a) Källan är en dagbok som troligtvis är äkta.
b) Det har gått kort tid mellan händelserna och tillfället då de skrevs ner.
c) Elias Jonsson har sett det han skriver om med egna ögon.
d) Elias Jonsson skrev inte för att påverka någon utan troligen för sig själv.
e) Dagboken är en pålitlig källa därför att Elias har upplevt händelsen själv. Det har gått kort tid tills han skrev ner händelserna. Han skrev inte för att påverka någon.

Livet i staden

(s. 18–19)

1. a) kyrkoböcker
b) bouppteckningar
c) arkeologiska undersökningar
2. Nattväktare
Hovslagarmästare
Gesäll
Lärling
Dödgrävare
Timmerman
Kopparslagare
3. Lärling, gesäll, mästare
4. *Flera svar är möjliga.*
5. Catharinas man hade dött. Därför kunde hon ta över sin mans hovslageri.
6. I städerna kunde smutsigt vatten sprida dödliga sjukdomar.
7. Fattiga och kvinnor som begått brott arbetade i manufakturerna. Även barn arbetade där.
8. *Förslag:* Reklambladet från 1700 talet har inga bilder. Texten är lång och tätt skriven.

Grosshandlare och ostindiefarare (s. 20–21)

1. Ostindiska kompaniet startade för att många i Sverige ville handla med länderna i Asien.
2. Det var ovanliga varor som inte kunde framställas i Sverige.
3. a) Skeppet fylldes med vatten, luckor slogs ut och bänkar lossnade.
b) Det fanns kreatur med ombord för att de skulle slaktas och bli mat under resan.
c) Kaptenen fick tag i ett rep.
4. a) Källan är en reseberättelse som troligtvis är äkta.
b) Det har gått kort tid (2–3 år) mellan händelserna och tillfället då de skrevs ner.
c) Carl Gustav har sett det han skriver om med egna ögon.
d) Carl Gustav skrev inte för att påverka någon utan troligen för sig själv.
e) Reseberättelsen är en pålitlig källa därför Carl Gustav har upplevt händelsen själv. Det har gått kort tid tills han skrev ner händelserna. Han skrev inte för att påverka någon.
5. Vi får veta att kaptenen var gråhårig, att skeppet hette Finland och att kaptenen var gift.

3. Gustavianska tiden

Gustav III:s statskupp

(s. 22)

1. a) En eller flera nya ledare tar makten i ett land.
d) De nya ledarna skaffar stöd från militären för att kunna göra kuppen.
2. bibliotek
kastrull
paraply
sandal
möbler
trottoar
soppa
3. KUNGEN: större makt
RIKSRÅDEN: avskaffade
RIKSDAGEN: stor makt

En upplyst kung?

(s. 23)

1. *Förslag:* Kungen gjorde straff för brottslingar mildare. Han gjorde det enklare för invandrare att behålla sin tro. Han införde en lag som skyddade barn utan gifta föräldrar.
2. *Förslag:* Kungen avskaffade tryckfriheten. Han minskade riksrådets makt.
3. Barnamordsplakatet var en lag som skulle göra det lättare för ogifta kvinnor som fick barn.
4. a) *Förslag:* En ogift mamma fick inte vara med på gudstjänster eller nattvard. Hon var tvungen att tala om vad hon hette när hon skulle föda. Alla hade rätt att tala illa om mamman.
b) Barnen fick inte bli döpta. Det fanns ingen ekonomisk hjälp från samhället för barnen.
c) Om mammorna behandlades väl skulle fler mammor låta sina barn leva.

Konst och kultur

(s. 24)

1. *Flera svar är möjliga.*
2. Gustav III ville vårda det svenska språket.
3. a) Kvinnor behöver inte slösa bort sin tid med att läsa. Det är viktigare att de tar hand om hemmet och lagar mat.
b) *Förslag:* Alla förväntar sig att kvinnor ska vara hemma och laga mat. Men kvinnor kan naturligtvis också ha glädje av att läsa böcker.
4. *Flera svar är möjliga.*

Kolonier och slavhandel

(s. 25)

1. Många andra länder hade kolonier. Kungen ville tjäna pengar på slavhandel.
2. Slavar fraktades till ön och skickades sedan vidare till sockerplantager.
3. a) Författaren är mot slaveriet.
b) Författaren tycker att upplysta människor borde förstå att slaveriet var oacceptabelt.
c) Det gick att tjäna pengar på slavhandeln.
4. Många protesterade mot slavhandeln. Sverige tjänade inte så mycket pengar på den.

Missnöje och krig

(s. 26)

1. Kungen ändrade tryckfrihetslagen. Han var nöjeslysten. Han bestämde att staten skulle tillverka brännvin.
2. Staten kunde tjäna pengar på brännvinet.
3. a) Mollberg hamnar i slagsmål.
b) *Flera svar är möjliga.*
4. Kungen ville bli mer populär. Han ville ta tillbaka landområden som tillhört Sverige.
5. Kungen lät svenska soldater klä ut sig till ryssar som anföll Sverige. Då kunde kungen starta ett försvarskrig.

Revolution i Frankrike

(s. 27)

1. *Förslag:* Många var fattiga. Många påverkades av upplysningstiden tankar om frihet, jämlikhet och broderskap. Bönderna ville inte betala skatt. Det blev missväxt och många svalt.
2. *Förslag:* Frankrike blev en republik.
3. *Flera svar är möjliga.*
4. Ett rykte spreds att Axel von Feren hade förgiftat prinsen Karl August.
5. *Flera svar är möjliga.*

Kungamordet

(s. 28)

1. a) Adeln
b) Kungen körde ut adeln från riksdagen. Adeln fick inte längre ensamrätt till höga ämbeten.
2. *Flera svar är möjliga.*
3. a) Ankarström blev halshuggen och kroppen blev upphängd på en påle.
b) Hon beskriver ankarström som vacker men elak.

Norden i Napoleonkrigen

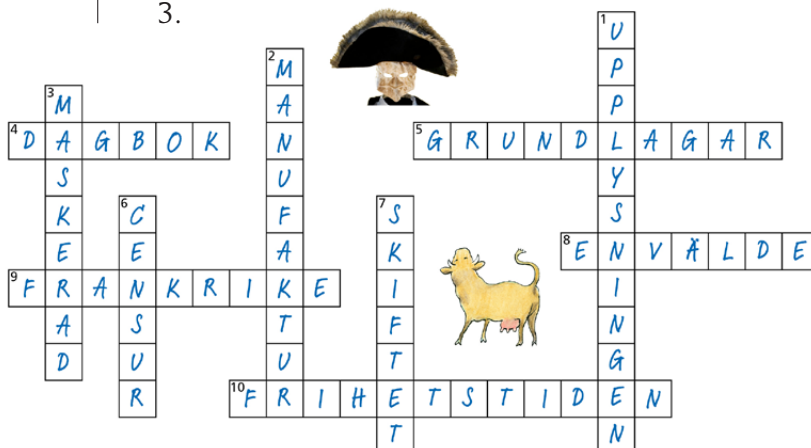
(s. 29)

1. a) Bakgrund: Napoleon försökte stoppa all handel med sin huvudfiende Storbritannien. Konsekvens: Danmark gick in på Frankrikes sida i kriget. Sverige och Danmark stred på olika sidor i kriget.
b) Bakgrund: Ryssland fick Napoleons stöd att anfälla den finska delen av Sverige. Konsekvens: Gränsen mellan Sverige och Ryssland gick sedan vid Torne älv och Östersjön.
2. Fästningen ligger utanför Helsingfors. Det gick att försvara staden därifrån om fienden kom på Östersjön.
3. Många talade svenska i Finland. I norra Sverige talade många finska.

Ny grundlag och ny kronprins

(s. 30)

1. KUNGEN: mindre makt
STATSRÅDEN: mer makt (hjälpste kungen att styra)
RIKSDAGEN: mer makt (bestämde om lagar och skatter)
2. Sverige fick en ny regeringsform. Gustav Vasa blev kung.
- 3.

4. 1800-talet börjar

Ett händelserikt århundrade (s. 31)

1. a) Under reformtiden kom många politiska förändringar i Sverige. Reform betyder politisk förändring.
Under industrialismens tid tog industrialiseringen fart på riktigt. Det kom många nya uppfinningar.
b) En ny tvåkammarriksdag införs.
2. När järnvägen kom kunde både människor och varor lättare transporteras genom landet.
3. a) Efterfrågan – Önskan om att köpa varor eller tjänster.
b) Missväxt – Dåliga skördar.
c) Emigration – Utvandring till ett annat land.
d) Reform – Politisk förbättring.
e) Miljöförstöring – Försämringar i naturen som människan orsakar.

Nya gränser i Norden (s. 32)

1. a)

1350

1660

1721

1815

- b) År 1721 hörde Finland fortfarande till Sverige men 1815 hörde Finland till Ryssland.
c) År 1721 hörde Norge till Danmark men 1815 hörde Norge ihop med Sverige.
2. De struntade i språkgränser och vad folk som bodde i områdena tyckte om gränserna.
- 3.

Nationalismen (s. 33)

1. Nationalism innebär att människor som bor i samma land och talar samma språk tycker att de hör ihop.
2. Nationalister i Sverige var intresserade av vikingar och mäktiga kungar.
3. Nationalism kunde leda till att minoriteter behandlades sämre än majoriteten i ett land.
4. a) *Förslag:* Nationalsången är en symbol för Sverige. I landslagsmatcher spelar man för sitt land och hejar på sitt land.
b) *Flera svar är möjliga.*
c) *Förslag:* Flaggor, kläder i flaggans eller lagets färger, vikingahjälmar
5. Vikingarna hade inte hjälmar med horn på.

Nya ideologier (s. 34)

1. Franska revolutionens idéer påverkade även Sverige.
2. En ideologi är idéer om hur samhället ska se ut och formas.
3. Alla behöver inte ha rösträtt. – *konserveratismen*
Strejker kan leda till bättre arbetsvillkor. – *socialismen*
Bort med censuren. – *liberalismen*
Människor har förmågan att själva forma sina liv. – *liberalismen*
Alla barn behöver inte gå i skolan. – *konserveratismen*
Det behövs fackföreningar. – *socialismen*
Kyrkans regler är för stränga. – *liberalismen*
Arbetarklassen sliter för hårt. – *socialismen*
Samhället är uppdelat i klasser. – *socialismen*
Tullar bör avskaffas. – *liberalismen*

Aftonbladet och kungen (s. 35)

1. Det fanns kritik mot kungen i Aftonbladet.
2. a) Familjen och hyresgästerna (sju personer) sov alla i bostadens enda rum.
b) Barnen beskrivs som trasiga och som skygga vildfåglar.
c) *Förslag:* Wendela ville att de som läste tidningen skulle hjälpa de fattiga.

Politiska frågor

(s. 36–37)

1. Kung Oscar införde större tryckfrihet och nya lagar som gav kvinnor samma rätt att arva som män. Fattiga och fångar fick det bättre och folkskolan infördes.
2. a) Mannen på hästen är polis eller soldat.
b) Människorna protesterar och försöker stoppa mannen på hästen.
c) *Förslag:* Kvinnor var inte myndiga och det ansågs inte lämpligt för kvinnor att demonstrera på gatorna. (Men på bilden i grundboken s. 61 syns en kvinna.)
3. *Förslag:* Elsa tyckte nog att det var bra om kvinnor fick rösta i politiska val, starta företag och ha hand om sina pengar. Kanske var hon orolig för att sänkta tullar skulle leda till att billiga hattar importerades.
4. a) Hantverkare
b) Sidenväveriarbetaren Ludvig Schortz
c) Glasmästare Albert Booberg
d) *Förslag:* Många var oroliga att de skulle tappa kontrollen över hantverket om skråväsendet försvann och vem som helst fick vara hantverkare.
5. Fredrika Bremer kämpade mot orättvisor i samhället och för kvinnors rättigheter. Hon var även kritisk till slaveri och barnarbete.

Hur kan vi veta något?

(s. 38–39)

1. a) 1800: cirka 70 000
1850: cirka 110 000
1900: cirka 135 000
b) År 1808–1809
c) På 1850-talet
d) Cirka 1884 och 1887
2. a) Charlotte har sett det hon skriver om.
b) Nästan 60 år.
c) *Förslag:* Det är en ganska pålitlig källa. Det har gått lång tid mellan händelserna och när minnena skrevs ner så det finns en risk att Charlotte minns fel.
3. Eftersom människor lämnade landsbygden och det gamla bondesamhället höll på att försvinna.

5. Industrialiseringen

Nya industrier i Sverige

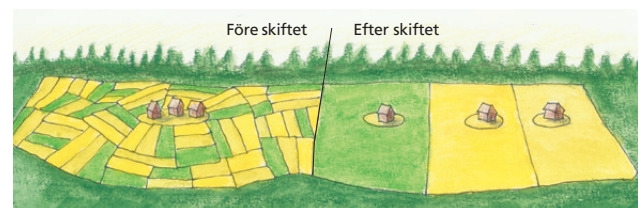
(s. 40)

1. Industrialiseringen innebar att varor började tillverkas i fabriker med hjälp av maskiner.
2. *Hantverkaren* – lärde sig alla delar av tillverkningen.
Hantverkaren – kunde vara lärning, gesäll eller mästare.
Fabriksarbetaren – specialiserade sig på en del av tillverkningen.
Fabriksarbetaren – använde maskiner.
Hantverkaren – oroade sig för konkurrens från masstillverkade varor.
Fabriksarbetaren – hade ofta nyligen flyttat från landsbygden.
Hantverkaren – kunde bestämma över sin arbetstid.
3. a) Färre dog av sjukdomar, svält och skador som var vanliga i krig.
b) Färre dog av smittkoppor.
c) Fler fick näringsrik mat när potatis blev vanligt.

Byarna sprängdes

(s. 41)

1. De smala tegarna slogs ihop till stora åkrar. Ängar och betesmarker blev åkrar. Bönder flyttade ut från byn och fick åkrarna samlade runt gården.

2. *Fördel:* Jordbruket producerade mer. Det behövdes inte lika stor arbetskraft.
Nackdel: Det blev fler som saknade egen gård. Det gemensamma ansvaret för livet i byn försvann.
3. Jordbruket förbättrades genom nya redskap, nya grödor som potatis och nya odlingsmetoder som växelbruk.
4. 1: Statare
2: Torpare

Finaste tygerna i Sverige

(s. 42)

1.

	Före industrialiseringen	Under industrialiseringen
Plats	hemma	i fabriker
Redskap	vävstol	maskindriven vävstol
Råvaror	lin, ull	bomull, ull

2. Det gick mycket snabbare att väva stora mängder tyg i fabriker med många anställda.
3. a) Bomull importerades till Sverige. *F*
b) Efterfrågan på olika varor ökade. *O*
c) Befolkningen ökade. *O*
d) Varor blev billigare. *F*
e) Färre arbetade inom jordbruket. *O*
f) Barn började arbeta i fabriken. *F*
4. Fabriken låg vid vattnet för att maskinerna drevs med vattenkraft.

"Såg vid såg jag såg"

(s. 43)

1. Skog och malm var viktiga råvaror.
2. Sverige exporterade sågat trä och papper.
3. Flotta innebär att man transporterar timmer på älvarna från skogen till sågarna vid kusten.
4. a) Tolv timmar.
b) 6 öre i timmen.
c) Han hoppade på stockarna i vattnet och såg till att de inte fastnade.
d) Om han tappade balansen, fick han arbeta i våta kläder. Ibland måste han arbeta en hel natt.
e) Det var stor risk att snava och dras med i det strömmande vattnet.
5. Flera svar är möjliga.

Stålet och verkstadsindustrin

(s. 44)

1. "Lapplands guld" syftar på de stora järnmalmsfyndigheterna runt Kiruna.
2. a) *Förslag:* Under 1890-talet gick järnmalmsbrytningen i Norrbotten från nästan noll till högst andel i landet (nästan 40 procent av all svensk järnmalm bröts i Norrbotten).
b) *Förslag:* En förklaring är att det kom en uppfinning som gjorde att det gick att använda Norrbottens fosforhaltiga malm och att efterfrågan på stål ökade.

3. Malmbanan passerar: Luleå – Boden – Gällivare – Kiruna (– Svappavaara) – Narvik
4. Bullriga gruvor öppnades på samernas renbetesland och jaktmarker. Många renar blev överkörda på järnvägen, men samerna fick ingen ersättning.

Tåget kommer!

(s. 45)

1. Stambanor är de viktigaste, längsta och dyraste järnvägssträckorna.
2. Vägarna var dåliga och det fanns inga bilar. Med järnvägen kunde man frakta varor i hela landet (inte bara längs kuster och vattendrag).
3. a) Det var mödosamt med mycket att borra och hårt klimat med kyla och storm.
b) Järnvägen ska byggas till staden Torneå vid finska gränsen.
c) Samen beskrivs som häpen och undrande inför rallarnas maskiner. Samen förstår inte vad de har där att göra. (Det kan tolkas som att samer inte förstår sig på det moderna samhället.)
4. *Förslag:* Visan berättar att det endast var män som var rallare och vilka ideal de kunde ha (styrka och uthållighet trots hemlängtan) och hur de såg på sig själva och andra.

Borgare, arbetare och fattiga

(s. 46)

1. *Arbetarklass:* pigor, sjömän, drängar, murarlärningar, fabriksarbetare
Borgarklass: handlare, skräddarmästare, ämbetsmän, bryggeriägare, läkare, advokater, lärare
2. Kolera sprids när dricksvatten förorenas av avloppsvatten. I 1800-talets städer fanns många människor som bodde trångt men det fanns inga ordentliga avlopp.
a) Det är jobbigt att bli väckt när renhållningshjonerna ska in i fastigheten. Det är risk att renhållningshjonerna ser saker de kan stjäla.
b) Någon ur borgarklassen som inte bryr sig om renhållningshjonens arbetsförhållanden.

Skola och arbete

(s. 47)

- a) *Förslag:* Flickor och pojkar i klassen.
Karta på väggen. Bänkar att sitta vid.
Elever arbetar med olika saker.
b) *Förslag:* Stearinljus, inte elektriska lampor.
En kakelugn skymtar till vänster i bilden.
De skriver med en typ av penna som inte används i skolan i dag.
- Det fanns inte lagar mot barnarbete förrän i slutet av 1800-talet. Barn var efterfrågade eftersom de hade lägst lön.
- Det kom maskiner som kunde göra barnens arbetsuppgifter ännu billigare. Det kom lagar som förbjöd barn under 12 år att arbeta i fabriker.

6. En ljusare framtid

Andrées ballongfärd

(s. 48)

- a) *Förslag:* Nils Strindberg dog först eftersom han var begravd och han hade kläder som var märkta. De två övriga hittades tillsammans med Nils Strindbergs värdesaker på sig.
b) *Förslag:* Att det fanns gott om mat och bränsle i primusköket talar mot att de dog av svält.
c) *Förslag:* Att en sovsäck och två björnskinns låg utanför tältet tyder på att de inte dog av kyla. Samtidigt kan det varit -10 grader, så kylan kan vara en orsak.
d) *Förslag:* Revan i Nils Strindbergs jacka kan tyda på ett isbjörnsanfall.
e) *Förslag:* De kan ha förgiftats av bakterier i köttet som fanns i matförrådet.

Ständsriksdagen avskaffas

(s. 49)

1. Storgodsägare	<i>Första kammaren</i>
Bönder med egna gårdar	<i>Andra kammaren</i>
Köpmän	<i>Andra kammaren</i>
Kvinnor	<i>Fick inte vara med</i>
Hantverkare	<i>Andra kammaren</i>
Höga ämbetsmän	<i>Första kammaren</i>
Brukspatroner	<i>Första kammaren</i>
Arbetare	<i>Fick inte vara med</i>

- a) *Flera svar är möjliga.*
b) *Förslag:* Prästerna hade inte längre en egen grupp i riksdagen. Kanske tänker tecknaren att prästen hade hoppats att adeln skulle rösta nej.
c) *Förslag:* Ständsriksdagen hörde ihop med det gamla samhället. Att den försvann var ett tecken på förändring i Sverige.

Folkrörelser

(s. 50–51)

- Samhället förändrades när många flyttade till städerna. Många var intresserade av samarbete för att göra samhället bättre.
- Väckelserörelsen, nykterhetsrörelsen, arbetarrörelsen, kvinnorörelsen och idrottsrörelsen.
- a) Arbetarrörelsen
b) Herr Berger och herr Göransson.
c) Han tycker att kvinnor skulle sköta hemmet och att de lätt kunde mutas.
d) Hon menar att kvinnor kan vara lika insatta i frågor och ha lika gott omdöme som män.
e) På söndagar var många lediga och hade möjlighet att rösta.
- a) Fredrika Bremer arbetade för jämlikhet i samhället och för kvinnors rättigheter och mot slaveri och barnarbete.
b) Peter Wieselgren kämpade mot brännvinet som orsakade mycket skada i samhället.
- Flera svar är möjliga.*

Till Amerika!

(s. 52–53)

- a) 776 000 svenskar
b) Det bodde flest svenskar i mellanstaterna.
- Anledningar till att lämna Sverige:**
Svårt att försörja sig
Svält på 1860-talet
Inga frikyrkor (före 1858)
Vad lockade i Amerika?
Billig jordbruksmark
Gott om arbeten
Religionsfrihet
- a) Olga kunde inte språket och hade låg lön.
b) Olga skulle lära sig arbetet.
c) Olga hade flyttat ända till Amerika för att få det bättre. Hon skämdes för att hon inte tjänade mer.

4. a) Köttet var inte genomstekt eller kokat som i Sverige, men såsarna var goda.
b) Hon saknade grovt bröd.

Kolonier

(s. 54)

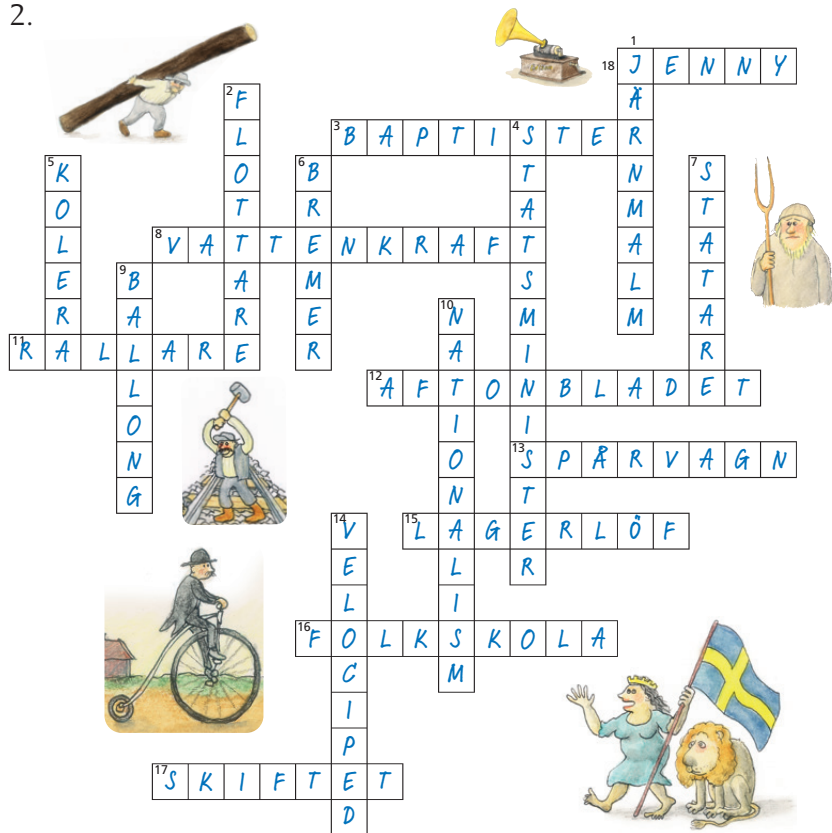
- Länder som tog kolonier ville komma åt billiga råvaror till sina industrier.
- a) *Flera svar är möjliga.*
b) Storbritannien
c) Storbritannien
d) Storbritannien
e) Liberia och Etiopien
- Missionärer startade kyrkor, skolor och sjukvård i länder där de tyckte det behövdes.
- Nybyggare bosatte sig på marker som samer behövde för att försörja sig. En ny lag bestämde var samer skulle bo och var renarna fick beta. De som levde på jakt och fiske fick det särskilt svårt.

På tröskeln till 1900-talet

(s. 55)

- Nobel uppfann dynamiten, blev rik och skänkte sina pengar till en fond som skulle dela ut fem Nobelpris varje år.

2.

Koll på tiden

(s. 56)

- a) *Uppifrån:*

Istiden
Stenåldern
bronsåldern
järnåldern
vikingatiden
medeltiden
Vasatiden
stormaktstiden
1700-talet
1800-talet
1900-talet

- b) *Uppifrån:*

1800 f.Kr.
500 f.Kr.
750
1100
1500
1600
1700
1800
1900
2000